

Alex Zamborský, 18 rokov, Prešov

En passant

Do reštaurácie vošla skupina na čele s prevádzkarom, ktorý mal stále rozviazanú šnúрку na topánke. Pred pol hodinou som ho na to taktne upozornil, no pravdepodobne si moju dobre mienenú radu nezobral k srdcu. Ak sa mu niečo stane, ja ho na svedomí mať nebudem...

Skupinu tvorilo osem mužov v rôznom veku. Najmladší z nich mohol byť približne môj rovesník, najstarší sa už podopieral palicou. Oblečení boli veľmi zvláštne, vyzerali, ako keby sa práve chystali na nejakú spoločenskú akciu, no nemali dost času poriadne sa pripraviť, a tak vykúpili nejaký starý sovietsky second-hand. Tak som si aspoň predstavoval komparzistov z nejakého ruského filmu zo sedemdesiatych rokov.

„Veľmi ma to mrzí, ale museli sme najprv obslúžiť pánov, ktorí teraz v priestoroch hotela odohrajú tretie kolo medzinárodného šachového turnaja. Vaše dlho očakávané predjedlo sa už pripravuje,“ dokončil prevádzkar svoju šťastnú novinu a utrel si vreckovkou spotené čelo. Nikomu z prítomných hostí pravdepodobne nevadilo, že už hodinu sedíme za prázdny stolom, keďže nás neobslúžili. Táto rodinná oslava za hodinu zmenila na bizarné posedenie príbuzných a priateľov, ktorí prišli na oslavu narodenín, no oslávenkyňa zatiaľ na vlastnú oslavu neprišla. Dokonca som ani nevedel, na koho oslavu sme prišli, mama s otcom na moju otázku iba mykli plecom.

Ničomu okolo seba som nerozumel. Navyše, sám som amatérsky hráč šachu, beriem ho ako svoje hobby. O žiadnom medzinárodnom turnaji, ktorý by sa mal uskutočniť tento týždeň v našom meste, som však nepočul. Osobne poznám viacerých dobrých hráčov z nášho klubu a mesta, no ani jeden z nich tu dnes nebol. Možno to budú cudzinci, keďže niektorí vyzerali, že prišli odniekiaľ z Latinskej Ameriky.

Šachisti sa naopak tvárili, že sa na blížiacie partie vôbec nekoncentrujú, niektorí mi pripadali, ako keby im niekto ukradol kompletnú chuť žiť, iní sa naopak neúspešne snažili potlačiť nervozitu. Prečo tu však dnes boli? Po príhovore prevádzkara sa bez slova otočili a pobrali naspäť do hotela. Zvedavosť ma však nepustila.

„Prepáčte, no nemohol by som sa ísť na ten turnaj pozrieť?“ spýtal som sa prevádzkara.

„Budete vyrušovať hráčov,“ odpovedal sucho a ani sa na mňa nepozrel.

„Tým si nie som istý. Sám hrám šach, odohral som zopár turnajov, šachovú etiketu poznám veľmi dobre,“ nedal som sa.

Prevádzkar iba mykol plecami a začal sa potiť ešte viac. Pripomínal mi veľkú, topiacu sa kocku ľadu. Každou minútou nášho čakania strácal tvár, za dnešné poobedie už stratil tvár minimálne trikrát. Pravdepodobne si uvedomoval svoju neschopnosť zorganizovať spoločenskú akciu pre tridsiatich ľudí. Jeden z hráčov však kývol rukou a naznačil mi, že mám ísť za nimi.

„Nechceli by ste si po partii zahrať jednu rýchlu partiu so mnou? Šach síce hrám, no nie som extra silný hráč, porazíte ma rýchlo.“ navrhol som mu, pre istotu po anglicky. Usmial sa.

Prešli sme okolo recepcie a vyšli na poschodie. Nevedel som, že v hoteli je nejaká konferenčná sála, no ôsmim hráčom by stačila aj nejaká väčšia miestnosť. Dvere do izieb boli otvorené a hráči do nich vošli po dvoch. Oproti sebe si sadli na koberec a medzi seba rozprestrelí šachovnicu. Vyzerala ako rozstrihnutý kockovaný obrus. Ešte nikdy som nevidel zeleno-bielu šachovnicu. Už som začal chápať, prečo sme na stole nemali obrusy. Odnieiaľ ešte vybrali figúrky a hodiny, podali si ruky a začali hrať. Zvláštnejší šachový turnaj som ešte nevidel. Jedine, ak by sa hral šachový turnaj niekde v blázinci o putovný pohár riaditeľa.

Asi trištvrte hodiny som sa presúval medzi jednotlivými miestnosťami. Hráči zahrali známe otvorenia podľa teórie, niekto zahral dámsky gambit, iný zas sicílsku obranu, na jednej šachovnici to vyzeralo na peknú útočnú a ostrú partiu, ktorá vznikla z Caro-Kannovej obrany. Väčšina hráčov si už na mňa zvykla a pobavene sledovali, ako sa v hlave snažím nájsť správny ťah. Hráči boli už po pár minútach uvoľnení, nevyzeralo to ako na iných turnajoch, kde hráči strnulo premýšľajú a nevnímajú nič okolo.

Zišiel som naspäť do reštaurácie. Otec sa bavil so známym, ten ho však chytil okolo ramien a mal som pocit, že otcovi to nie je veľmi príjemné. Vždy, keď sa snažil vymaniť zo zovretia, známy ho potľapkal po pleci a začal sa smiať. Otec sa mimovoľne usmial tiež a vzdal sa svojho úmyslu od neho odísť. Mama sa tiež s niekým rozprávala.

„Mami, prepáč, že ťa vyrušujem, ale čo sa tu dnes deje, vieš mi to vysvetliť? Kde je oslávenkyňa, od začiatku oslavy som ju nevidel a momentálne je päť hodín. Nedostali sme nič jesť, dostali sme iba vodu a víno, cítim sa tu ako v nejakom luxusnom väzení. A videla si personál reštaurácie, to je nejaká väzenská stráž? Čašníci sa iba presúvajú od dverí k dverám a tvária sa nepriateľsky, to nechcú, aby sme odtiaľ odišli?“

„Juraj, pozri, všetci sa tu dobre bavia, uži si to aj ty. Mimochodom, bratranec by ťa chcel

vidieť, pýtal sa na teba.“

Čo je to za oslavu? Na každej normálnej rodinnej oslave by po dvoch hodinách bez hostiteľa a jedla väčšina hostí odišla. Mojim spolusediacim to evidentne nevadilo.

Zamyslene som sa pobral smerom do kuchyne. Chcel som vidieť, ako to tam vyzerá. Pred vstupom do kuchyne sedel za stolom starší muž a čítal si knihu.

„Čo tu robíte?“ spýtal som sa ho nahnevane.

„Čakám,“ odpovedal a ani nedvihol oči ponad knihu.

„A na čo?“ pokračoval som.

„Kým neumriem,“ odpovedal a začal sa smiať. Vyzeral priateľsky, moja predchádzajúca netaktnosť ma trochu mrzela. Usmial som sa a vošiel do kuchyne.

V kuchyni boli dvaja kuchári a dve pomocné sily. Tí nerobili absolútne nič, sedeli na parapete a nahlas sa rozprávali a smiali. Čašníci stáli okolo seba a tiež sa evidentne na niečom alebo niekom dobre bavili. Na táckach bolo pripravené nejaké jedlo, pravdepodobne to malo byť predjedlo. Nejaká žena v zástere ho však dávala huňatému bernardínovi, ktorý netrpezlivo čakal na ďalší kúsok. Z rádia hrala jazzová hudba, ideálna scéna pre dobovú čiernobielu grotesku. Bernardín spozornel a pozrel sa na mňa.

Z police som zobral tanier a hodil ho o zem. Všetci okolo mňa stíchli. Bernardín zakňučal.

Uvedomujete si, čo vôbec robíte?“ kričal som. „Vonku máte tridsať hostí a vy nerobíte absolútne nič!“ Rozbil som ďalší tanier. Bernardín znova zakňučal.

„Máte tu niekde telefónne číslo na vášho majiteľa? Budete mať z toho akurát problém, dúfam, že vás vyhodí všetkých zaradom.“ Rozbil som už tretí tanier. Aj bernardín po tretíkrát zakňučal.

„Mrzí ma to pane, no už skutočne nebudete mať z čoho jesť. Rozbili ste totiž posledné tri taniere, ktoré sme tu mali. Ostatné sa totiž postupne rozbili a nestihli sme ich dokúpiť. A nech vám ani nenapadne začať rozbíjať poháre, máme ich iba tri.“ odvetil lakonicky jeden z čašníkov. „A teraz sa ospravedlňte bernardínovi, neskutočne ste ho rozrušili.“

Sklonil som sa ku nemu. „Prepáč mi to kamarát,“ povedal som mu a poškrabal ho za ušami. Pes spokojne zaklonil hlavu, ako keby mi dával najavo, že má nado mnou prevahu. Ako hlboko som klesol, keď som sa ospravedlňoval psovi?

„Ešte podaj pánovi labku,“ povedal čašník bernardínovi. Pes zdvihol labu a podal mi ju. Potriasol som ňou, bolo to celkom komické.

„Tuto Vlodo o chvíľu zbehne do obchodu a kúpi nejakú sadu tanierov,“ dodal čašník.

Vrátil som sa do reštaurácie. Otec bol stále v zovretí známeho, oslávenkyňa stále neprišla, prevádzkar sa potil ešte viac a starý otec sa rozprával s bratrancom. Rozhodol som sa, že sa k ním pridám.

Po hodine niekto vošiel dnu. Bolo to zvláštne, nečakali sme nikoho. Muž mohol mať asi štyridsať rokov a v ruke niesol zabalený dar, pravdepodobne pre oslávenkyňu. Mal dlhé vlasy a vyzeral dosť neupravené.

„Tak kde je dnešná oslávenkyňa?“ spýtal sa žoviálne.

„Prepáčte, ale kto ste?“ spýtal sa ho starý otec.

„Richard Bosák, moja mama sa priateli s oslávenkyňou.“ Starý otec začal tuho premýšľať, pravdepodobne si na ňu nemohol spomenúť.

„Čomu sa vlastne venujete Richard?“ spýtala sa ho žena, ktorá sedela neďaleko.

„Som spisovateľ a filozof,“ odpovedal s neskrývanou hrdosťou.

„Zaujímavé, čo sme od vás mohli prečítať?“ pokračovala.

„Mám za sebou viacero úspešných filozofických diel a odborných článkov, ktoré boli preložené aj do cudzích jazykov.“

„Úprimne, o tom som nikdy nepočula,“ zasmiala sa žena. Richard zväžnel.

„Keď už sme pri tom, kde vlastne pracujete? Alebo ste na voľnej nohe?“ spýtal sa muž, ktorý sedel vedľa. Zvláštne, ani jeho som nikdy predtým nevidel.

„Pracujem v Akadémii filozofie, spadáme pod ministerstvo,“ odpovedal Richard.

„Rozumiem, čiže na tie vaše hlúposti idú peniaze aj z mojich daní,“ podpichol ho muž.

Richard sa nadýchol a zamračil. „Ak by vám netrčala slama z topánok, pochopili by ste to,“ odpovedal. „Myslím to vážne, pozrite sa na nich.“ Aj ja som sa mimovoľne pozrel na mužove topánky. Z pravej aj ľavej topánky mu viseli steblá.

„Blázon,“ zvýšil na neho hlas muž.

„Sedlák,“ vrátil mu to Richard. Muž vylepil Richardovi facku na pravé líce, no nikto z hostí si to ani nevšimol a veselo pokračovali vo svojich rozhovoroch.

„Vyzývam ťa na súboj,“ povedal mu Richard a šúchal si červené líce.

„Dobre,“ odpovedal muž. Po pár minútach sa pri nás objavil muž, ktorý čítal knihu pred vstupom do kuchyne. V ruke držal drevený kufrík. Kývnutím hlavy nám naznačil, že máme ísť za ním. Vyšli sme na parkovisko, vonku už bola tma. Richard a druhý muž vyzerali dosť nervózne.

Muž s kufříkom ho otvoril a ja som sa začal nahlas smiať. V kufříku boli detské vodné pištole, s akými sme sa niekedy hrávali.

„Čo to má znamenať?“ spýtal sa Richard.

„Hádám si nemyslíte, že by som takým zbabelcom, ako ste vy, dal skutočné zbrane? Tieto som si požičal od svojho vnuka. A dám vám ešte radu. Skúste obidvaja skočiť z výšky vášho ega na váš intelekt, určite vás ten pád preberie,“ povedal im muž s kufříkom.

Vrátili sme sa do reštaurácie. Jedlo ešte stále nebolo na stole, pritom už bolo pol desiatej. Otcovi sa stále nepodarilo uvoľniť zo zovretia a evidentne mu to začínalo byť nepríjemné. Oslávenkyňa sa stále neukázala a prevádzkar sa potil ešte viac. Po reštaurácii sa pokojne premával huňatý bernardín z kuchyne, no nikomu to nevadilo.

„Nezdá sa ti to čudné?“ spýtal sa ma starý otec.

„Určite áno, mám pocit, že sme v tom Buñuelovom filme, čo sme spolu pozerali,“ odpovedal som.

„Myslíš Nenápadný pôvab buržoázie? Máš pravdu, v tom filme sa tiež nemohli spolu najesť. Dúfam, že nie sme v Anjelovi skazy, to by sme ani nemohli vyjsť z tejto reštaurácie. Poďme skúsiť, či nás tu nezamkli,“ zasmial sa.

Vyšli sme von na ulicu. Pár metrov od nás stál muž, evidentne už spoločensky unavený po dlhom dni.

„Máte peknú košeľu mladý muž,“ zakričal na mňa. Vyzliekol som si ju, podišiel k nemu a podal mu ju. Od prekvapenia ustúpil dozadu, no zobral si ju.

„Vďaka,“ odpovedal. „Vy ste ako ten svätý, čo rozpolil svoj plášť,“

„Svätý Martin?“ spýtal som sa ho.

„Presne. Viete, ja som už nad ľuďmi zlomil palicu,“ začal.

„Tak to ste ju zlomili aj sám nad sebou,“ kontroval som mu. Bez slova mi vrátil košeľu a odišiel.

Najradšej by som z tejto oslavy odišiel. Starý otec tiež. „Počuj, hostitelia si rezervovali jednu izbu v hoteli, keďže si mysleli, že niekto z hostí by tam mohol prespať, viacerí prišli z ďaleka. Nechal som tam náš starý fotoalbum. Pozrieme si staré fotky, čo ty na to?“ spýtal sa. Prikývol som. Starý otec odišiel.

Zanedlho sa vrátil. „To nemôže byť možné. V tej izbe stojí nejaký čudný muž a pozerá sa von z okna. Spýtal som sa ho, čo tam robí, no mlčal. Idem tam ešte raz, pokúsím sa mu

dohovoriť,“ povedal.

„Počkaj, idem s tebou. Nevieš, kto to je, môže to byť nebezpečné,“ dohovárať som mu.

Vošli sme do izby. Muž sa stále pozeral z okna. Bol to šachista, ktorý mi dovolil prísť sa pozrieť na partie. Otázku som mu preto položil po anglicky.

„Kto ste?“ spýtal som sa ho.

„Volám sa Santiago a pochádzam z Kuby,“ odpovedal plynulou angličtinou. „Hľadáme Štefana Kollára.“

„To som ja,“ odpovedal starý otec prekvapene. Santiago mu podal hodinky. Starý otec od prekvapenia zažmurkal.

„Odkiaľ ich máte?“ opýtal sa.

„Môj otec prišiel do Československa začiatkom osemdesiatych rokov so skupinou kubánskych inžinierov, mali vám pomáhať pri vojenskom vývoji. Môj otec sa s vami skamarátil, trávili ste spolu veľa času. Volá sa Raúl, spomínate si?“

Starý otec prikývol. „Jeden z Kubáncov vám deň pred odchodom ukradol hodinky. Môj otec to zistil až na letisku a nestihol vám ich vrátiť. Dost' často spomínal na čas strávený v Československu. Teraz je už dlho chorý a chcel túto krivdu napraviť. Poslal ma ako svojho najstaršieho syna, aby som vám ich priniesol.“

„Vy ste šachista a prišli ste hrať na opačný koniec oceánu iba preto, aby ste po štyridsiatich rokoch vrátili ukradnutú vec?“ spýtal som sa.

Santiago sa začal smiať. Do miestnosti prišli ostatní hráči a povedali mu niečo po španielsky. „Skoro som zabudol, ešte som ti sľúbil partiu,“ povedal mi Santiago. Na podlahe rozložil šachovnicu a začali sme hrať. Po asi dvadsiatich ťahoch prišiel o figúru a o ďalších desať dostal mat.

Pozrel sa na mňa a začal sa smiať: „Zabudol som ti povedať, že šach neviem poriadne hrať. No nevadí, niektorí chlapi sú hudobníci, zahráme vám niečo.“

„Vamos,“ kývol na ostatných Kubáncov a tí odnikiaľ vybrali hudobné nástroje. Zišli sme dole do reštaurácie. Hostia už spali.